

"...

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"Davacı Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından, Devlet Bütçe gelirlerinden 4736 sayılı kanun gereğince Şubat 2003 sonuna kadar toplanan Büyükşehir Belediye payından kesintiler yapıldıktan sonra geri kalan miktarın belediyeye ödenmesine ilişkin 10.03.2003 tarih ve 020525 sayılı işlemin iptali istemiyle İller Bankası Genel Müdürlüğü'ne karşı açılan davada; Uyuşmazlığa esas alınan 4736 sayılı Kanunu'nun 6. maddesiyle değişik 3030 sayılı yasanın 18. maddesinin son fıkrası hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu düşünüldüğünden 2949 sayılı yasanın 28. maddesi uyarınca dava dosyası incelendi:

27.06.1984 gün ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun genel gerekçesinde, son yıllarda artan bir gelişme gösteren nüfus ve sanayileşmenin beraberinde Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük yerleşim merkezlerindeki şehirleşmeyi de hızlandırdığı ve şehirlerdeki bu gelişmenin belediye sınırları dışına taşmasına yol açtığı, böylece belediye sınırlarına taşan plansız, kontrolsüz yayılmanın; sosyal yapıda, ekonomide ve yerleşme şeklinde önemli değişiklikleri de beraberinde getirdiği dolayısıyla plansız ve kontrolsüz imarın; konut, ulaşım ve çevre sorunlarını ve alt yapı yetersizliğini artıracak ancak sözkonusu sorunların çözümlenmesinde büyükşehirlerin ortaya çıkmasından önceki dönemden kalma ve o dönemin ihtiyaçları gözönüne alınarak hazırlanan ve uygulamaya konulan hukuki ve idari düzenlemelerin ihtiyaçlara cevap veremez hale geldiğinden yeni bir düzenlemenin yapılması gereğinden bahsedilerek 3030 sayılı kanunla düzenleme yapılmıştır. Bu kanunun 1. maddesinde ise; amacın hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesinin sağlanması olduğu belirtilmiştir. Bu amacın gerçekleşmesi için gerek 3030 sayılı kanunda gerekse aynı kanunun uygulama yönetmeliğinde Büyükşehir Belediyelerinin yapacakları görevler tek tek sayılmış, bunun dışında 1580 sayılı Belediyeler Kanununda ve diğer özel yasalarda Büyükşehir Belediyelerine ayrıca yeni yükümlülükler getirilmiştir.

Kanun koyucu Büyükşehir Belediyelerinin yükümlülüklerini başarı ile yerine getirebilmesi için ona paralel olarak Büyükşehir Belediyelerinin gelirlerini de düzenlenmiştir.

3030 sayılı Kanunun Büyükşehir Belediye Gelirlerinin düzenlendiği 18. maddesinin (b) fıkrasında; "Büyükşehir belediyesinin bulunduğu il merkezinde yapılan Genel bütçe Vergi Gelirleri tahsilat toplamı üzerinden gelir saymanlıklarınca hesaplanıp ertesi ayın sonuna kadar ilgili Büyükşehir belediyelerine yatırılacak %3 pay" Büyükşehir Belediyelerinin gelirleri arasında sayılmış, son fıkrasında ise, "(b) fıkrasındaki % 3'lük pay Bakanlar Kurulunca %6 oranına kadar artırılabilir" hükmü yer almıştır.

Sözkonusu düzenlemeye istinaden 27.04.1985 gün ve 18737 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile bu pay 1985 yılında % 5 olarak belirlenmiştir.

Ancak, 3030 sayılı kanunun 18. maddesinin son fıkrası, 08.01.2002 gün ve 4736 sayılı kanunun 6. maddesi ile "Bakanlar Kurulu (b) fıkrasındaki %3 pay oranını %6 oranına kadar artırmaya veya kanuni haddine kadar indirmeye yetkilidir. Bu payın %40'ı bu miktardan düşülerek ilgili belediye hesabına, kalan %60'ı ise İller bankası nezdindeki büyükşehir

belediyeleri hesabına yatırılır ve büyükşehir belediyelerine nüfuslarına göre dağıtılır" şeklinde değiştirilmiştir.

Yukarıda anılan 4736 sayılı kanunun 6. maddesinin değerlendirilmesinden, Büyükşehir belediyesinin gelirleri arasında yeralan Genel Bütçe vergi Gelirleri tahsilat toplamı üzerinden büyükşehir belediyesine ayrılmakta olan %3 lük pay oranıyla ilgili olarak önceki düzenleme de Bakanlar kuruluna sadece artırma yetkisi verildiği halde sözkonusu yeni düzenlemede Bakanlar kuruluna pay oranını artırmaya ya da kanuni had olan %3 oranına indirebilme yönünde yetki verildiği ve bu yetkiye istinaden Bakanlar kurulunun 2002/3548 sayılı kararıyla daha önceki düzenlemeye istinaden % 5 oranına kadar çıkartılan pay oranının %4.1 indirildiğinin anlaşılması karşısında sözkonusu düzenlemeyle Büyükşehir Belediye Gelirlerinin azaltıldığı görülmüştür.

Diğer taraftan, aynı düzenlemede, Büyükşehir belediyelerine verilecek payın %40'ının ilgili belediyeye gönderileceği ve kalan %60 lık bölümünün ise İller bankasında açılan hesaba aktarılacak Büyükşehir belediyeleri arasında nüfuslarına göre bir dağıtıma tabi tutulmuş olduğunun anlaşılması karşısında aynı şekilde büyükşehir belediyesinin gelirinin 2 kez azaltıldığı görülmektedir.

Yerel idareler içerisinde yer alan büyükşehir belediyelerinin giderek yeni hizmetler yüklenmeleri modern endüstriyel gelişmeye karşı çevre koşullarını ve yaşantı niteliğini iyileştirme zorunluluğu ve halka yeni gereksinimlerine uyan yeni hizmetler sunmak zorunda kalmaları, hizmetlerin niteliklerini iyileştirmek istemeleri başka bir deyişle kendilerine verilen görevleri gereği gibi yerine getirebilmeleri için parasal olanaklara sahip olmaları gerekmekte olup, ancak parasal imkanlar sağlandığı takdirde daha özerk bir yapıya sahip alacakları ve çağdaş belediyecilik hizmetleri verebilecekleri hususu açıktır.

TC Anayasasının "Mahalli idareler" başlığını taşıyan 127. maddesinin son fıkrasında, "Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır" hükmüne yer verilmiştir.

3030 sayılı Yasa ile kanun koyucunun belediye gelirlerini artırmayı hedeflediği, bu gelirlerde bir azalmanın düşünülmediği anılan yasanın gerekçesinin incelenmesinden anlaşılmaktadır. Kaldı ki, günümüz dünyasında yerel yönetimlerin güçlendirilmeye çalışıldığı da bilinen bir gerçektir. Toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gerçek anlamda karşılanabilmesi ise yerel yönetimlerin mali yapılarının güçsüzleştirilmesi ile değil çağdaş yerel yönetim anlayışına uygun olarak gelirlerinin artırılması ile mümkün olabilecektir. Nitekim, Anayasanın 127. maddesinde de bu husus vurgulanmıştır. Bu açıdan, yerel yönetimlerin görevleri ile orantılı gelir kaynaklarından yoksun bırakılmaması gerektiği, aksine bir düşünüşün devamlı büyüyen ve büyüdükçe de ihtiyaçları artan Büyükşehir belediyelerinin gerekli hizmeti vermede zorlanmalarına sebep olacakları, bundan da en büyük zararı halkımızın göreceği, kaldı ki, yerel yönetim gelirlerinin düşürülmesinin bilinen Avrupa Birliği kriterlerine de aykırılık teşkil ettiği düşünülmektedir.

Yukarıda bahsedilen olgular karşısında, 27.06.1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir belediyelerinin Yönetimi hakkında kanun hükmünde kararnamenin değiştirilerek kabulü hakkında kanunun 18/b maddesi ile getirilen "%3'lük pay Bakanlar Kurulunca %6 oranına kadar arttırılabilir" hükmünün Kamu Kurum ve Kuruluşlarının ürettikleri Mal ve Hizmet

Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 4736 sayılı Kanunun 6. maddesi ile "Bakanlar Kurulu (b) fıkrasındaki %3 pay oranını %6 oranına kadar artırmaya veya kanuni haddine kadar indirmeye yetkilidir" şeklinde değiştirilmesinin yerel yönetimlerinin gelirlerini arttırmaktan ziyade bu hususu siyasi iradenin yetkisine bırakmakla bir yerde belediye paylarının azaltılmasını amaçladığı, aksine bir düşünüşün kabulü halinde zaten ayrıca bir kanun değişikliği yapılmasına gerek bulunmadığı bununda Anayasanın 127. maddesine ayrılık içerdiği sonucuna varılmıştır.

Öte yandan, 2380 sayılı kanun uyarınca belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden nüfus esasına göre bakanlar kurulu kararma göre belirlenecek olanlar dahilinde pay verildiğinden, dolayısıyla büyükşehir belediyeleri Türkiye genelinde nüfusuna göre zaten bu yasa uyarınca hissesini aldığından ve anılan yasa ile iller arasında istisna yapılmayıp nüfus sayısı kıstas alındığından, 4736 sayılı Kanunun 6. maddesi ile değişik 3030 sayılı Yasanın 18. maddesinin son fıkrası hükmü ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilatının %40'nın ilgili belediyenin hesabına yatırılması geriye kalan %60 payın ise İller Bankası nezdinde bir havuzda toplandığı bu payın Büyükşehirlerin nüfuslarına göre dağıtılması şeklindeki düzenlemenin, esas alındığı kriterler itibarıyla, tüm belediyeler arasında ve nüfuslarına göre bir dağıtımı içermemesi açısından aynı zamanda Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu durumda, Büyükşehir belediyelerinin gittikçe artan görevleri ve vermiş oldukları hizmetlerin çeşitliliği karşısında, TC Anayasasının 127. maddesi hükmü uyarınca görevleri ile orantılı gelir kaynaklarından yararlandırılmaları gerekirken 4736 sayılı Kanunun 6. maddesi ile değiştirilen 3030 sayılı kanunun 18. maddesinin son fıkrası hükmü ile Büyükşehir Belediyelerinin gelirlerinde hizmetin aksamamasına sebebiyet verecek bir tarzda azalmaya imkan tanıyan bir düzenlemenin TC Anayasasının 127. maddesine aykırılık içerdiği sonucuna varılmakla 3030 sayılı Yasanın değişik 4736 sayılı Yasanın 6. maddesi ile değişik 18. maddesinin son fıkrası hükmünün Anayasaya aykırılığı kanaati ile bu fıkranın iptali ve bakılan dava açısından bu fıkranın uygulanmasından doğacak sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların önlenmesi için iptali istenen fıkranın yürürlüğünün durdurulması istemiyle Anayasa mahkemesine başvurulmasına ve dosyadaki belgelerin onaylı birer örneklerinin Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilmesine 04.06.2003 gününde oybirliğiyle karar verildi."